

več in prej povedal; in ako jih ni učitelj z vprašanji zadovoljil, obsuli so ga otroci in kar za suknjo vlekli. Kraljica odhajaje je vendar učitelja in otroke pohvalila — bila je namreč gluha — in mi smo tudi učitelju ploskali rekoč: Ti si pravi „šolmošter“.

8.

Učitelj mora otroke napeljevati, da mu na vprašanja vsestransko prav in dobro odgovarjajo. Slabo, ako otroku, če hitro ne zná, učitelj pové. S tem ne vzbujamo ter ne pospešujemo v otrocih mišljenja, temveč miselnost v razvitku zadržujemo. To zapazimo hitro. Otroci si ne prizadevajo temeljito nastavljenega jim vprašanja razmišljevati; veliko njih dušno lenobo pase — telesno so pa nemirni. A vendar poklican pogumno vstane, če prav ne zná, ker dobro vé, da mu pové učitelj. Sploh imajo otroci bistro okó. Kmalu zapazijo še tako malo učiteljevo slabost, ter jo hitro v svojo korist uporabijo.

9.

„Slovensko učiteljsko društvo za Koperski okraj“ je užé večkrat preudarjalo in ugibalo, kako bi si učitelji v Istri mesto desetletne, petletne doklado priborili. Ta točka ostala je do danes od strani našega društva nerešena, ker društvo je čakalo ugodnejšega časa. In gotovo bi društvo prej ali slej to nalogo pričelo izvrševati, ako bi nas ne bili čč. gg. tovariši — Italijani — prehiteli. (Pa tudi dobro — morebiti še boljše.) V prvi polovici meseca julija t. l. dobili smo od te strani vsi definitivni učitelji in učiteljice prošnjo na deželni isterski zbor v podpis. V tej prošnji, katero so vsi definitivni učitelji in učiteljice itd. v Istri lastnoročno podpisali, prosí se deželni zbor v Poreču, da bi odpravil prvo desetletno in vpeljal petletno doklado, kakor jo tovariši v družih deželah uživajo. — Vsaj imamo vsi enake dolžnosti!

Upati je, da bode slavni deželni zbor to prošnjo učiteljem in deželi v korist ugodno rešiti blagovolil, kajti, ako se mora učitelj za vsakdanji živež pretrdo boriti, ne more v šoli z veseljem in uspešno delati — in vsled tega dežela dušno in gmotno trpi. Učitelj mora biti plačan že vsled državne šolske postave §. 55. ad 1., da more sebe in družino krajevnim razmeram kolikor toliko pošteno preživiti. — Naši poslanci — osebito okrajni šolski nadzornik g. Spinčič — upati je, bodo se gotovo potegnili za priboljšek učiteljstvu; tudi od italijanske strani tega pričakujemo, kajti mej slovenskimi učitelji v Istri je tudi ogromno število italijanskih; in tako se utegne naše upanje izpremeniti v uživanje, v kar pomozi Bog!

(Dalje prih.)

Č a s.

Da se more določiti čas raznim dogodkom, treba je primerne delbe časa. — V navadnem življenji delimo čas v dneve, tedne, mesece in leta. Pri tem ravnamo se po enakomernih gibanjih solnca in meseca, katera gibanja so vidna povsod na vsej zemlji.

Vzhod in zahod solnca vzroči nam dan in noč. A dan ne določuje se povsod jednako, na enak način. Judje n. pr. računajo za dan čas, ki poteka od jednega solčnega zahoda do družega, ter štejejo 12 ur do vzhoda solčnega in od vzhoda do solčnega zatona zopet 12 ur. — Kristijanje štejejo za jeden dan 12 enakih ur in sicer: od polnoči pa do poldnéva 12, ter od poldné do polnoči zopet 12 ur. — Zvezdoznanci ali astronomi pa računijo od jednega poldnéva pa do prihodnjega 24 enakih ur za jeden dan.

Lunini izpremeni vzročijo tedne. Teden obsega čas, ki iznosi 7 dni: toliko primeroma poteče od jednega luninega izpremena do drugzega (mlaj — prvi krajec — ščep — zadnji krajec). — Grkom štel je teden deset dni (dekades). Rimljanski tedni pa so imeli po 8 dni (ogtoades).

Čas, v katerem se luna jedenkrat zasuče okrog zemlje, ali bolje, ki preteče od jednega ščepa do prihodnjega, imenuje se mesec. Mesec ima 29 dni, $12\frac{3}{4}$ ur. V dejanskej porabi pa računimo za jeden mesec 30 ali pa 31 dni. Le februarij ima 28, v prestopnem letu — to je vsako četrto leto — pa 29 dni. — Stari Rimljani imeli so s početka le deset mesecev. Prvi mesec jim je bil marcij. Mesec julij zval se je kvintilist t. j. peti, in avgust sekstilis t. j. šesti mesec. Drugi meseci imeli so ista imena, ko dandanes. December pa ni bil kot pri nas zadnji, marveč deseti mesec. V popravo Rimskega koledarja pridejali so pozneje še dva meseca, namreč januarij in februarij.

Čas, katerega rabi naša zemlja, da se zavrti jedenkrat okoli solnca, in ki obseza 365 dni, 5 ur, 48 minut in 48 sekund, imenuje se leto. Sploh pa se računi za navadno leto 365, za prestopno leto pa 366 dni. Vsakega prestopnega leta število je deljivo brez ostanka s številom 4. Prihodnje leto bo prestopno. ($1884 : 4 = 471$.) — To določitev leta uvel je Rimski diktator Kaj Julij Caesar nekaj pred Kristusovim rojstvom. A za $11\frac{1}{4}$ minut je preveč vračunal, kar znaša v 400 letih 3 dni in 3 ure; zato je l. 1582. papež Gregorij XIII. zaukazal, da imajo v bodoče v dóbi 400 let odpasti 3 prestopni dnevi, takó, da bi potem bila slednja stoletnica trikrat zaporedoma navadno leto, a četrtokrat pa prestopno. Stoletnica 1900 bode toraj kakor 1700 in 1800 navadno in šele 2000 bode zopet prestopno leto. — Ta pravilnejša določitev leta imenuje se po svojem povzročitelji Gregorijanska uredba koledarja ali novi slog. Vsi kristijanski národi so vzprijeli ta koledar, le Rusi ne, oni se še ravnajo po Julijanskem letu ali po starem slogu. Vsled tega že sedaj štejejo 12 dni manj nego mi in njih novega leta dan pade na 13. dan januarija po našem t. j. Gregorijanskem koledarji.

Časovna vrsta, ki broji 100 let, imenuje se stoletje. Mi sedaj živimo v devetnajstem stoletji po Kr. r. — Rimljani so rabili manj brojne letne vrste. Dvoletni čas zvali so — biénij, dóbo pet let — lustrum, vrsto 10 let — decénij itd. — Grki pa uporabljevali so pri časovnih svojih računih dóbo 4 let, ki so jo zvali olimpijado.

Naposled nam je še navésti, kedaj in kako so se pričela razna letošteja.

Kristijansko letoštetje pričelo se je v 6. stoletji po Kristusovem rojstvu. Predlagalo se je po opatu, katerega imé slóve: Dyonisius exiguus, l. 530. in potem i vzprijelo od vseh kristijanskih ljudstev.

Nekristijanski národi imajo pa svoje posebne letobroje. Najznamenitejši so: židovski, starogrški, starorimski in noveji turški letobroj.

Židje štejejo leta od stvarjenja svetá pa neprestano do denšnjih dni. Začetek leta ali novo leto imajo Judje septembra meseca, ob jesenskem enakonočji. Sedanje kristijansko leto 1883. je pri Židih l. 5644. od stvarjenja sveta.

Stari Grki šteli so leta po olimpijadah. Olimpijade imajo svoj pričetek l. 776. pred Kristusovim rojstvom.

Rimljani pa so brojili leta od časa, ko se je ustanovilo mesto Rim (ab urbe condita), torej od l. 754. pred Kristusovim rojstvom.

Turki pa štejejo leta od tačas, ko je pobegnil Muhamed iz Meke v Medino, tedaj od l. 622. po Kr. r. Njihovo letoštetje imenuje se hedžira (hegíra). Turki imajo torej letos po svoji hedžiri 1299. leto. —

A. Gradišnik.